

Цетиње, 13. јануара.

У Бечу су се одали на аритметику и рачунају шта би их коштао рат, а шта уступци, па да се очува мир. И пронашли су, у осталом са свим правилно, да би рат мно- но више коштао но ма која цијена по коју би се обезбиједио мир. Јер овдје, у евентуалноме рату, не би се трошио само новац, него и крв. А послје ко зна какве би даље пошљедице биле све и кад би се побједило. Европа је постала веома нервозна, а супротност интереса одвећ заоштрена. Једна варница у барут могла би довести до експлозије у свима крајевима Европе. Шта би даље наступило, нико не може предвидјети. Само је то извјесно, да би се рат продужио, да би био веома тежак и крвав и да би коштао саму аустро-угарску монархију више но да је купила Босну и Херцеговину њиву по њиву и кућу по кућу.

Ријешили су за то да пођу другим путем. Којим? То видимо у Цариграду. То је пут откупа и концесија. Са Цариградом су отпочели зато, што им је он могао бити највећа сметња. Глас Турске на конференцији, и мач њен у евентуалном рату значили би веома много. Док се не би постигнуо споразум с њом, остале незгоде, ма и уклоњене, не би могле коначно отклонити опасности које постоје. Зато је Аустро-Угарска почела прво с њом. Знамо какав је успјех постигла. Одмах првих дана успјела је да се споразуме о основици за даље преговоре. Турска је пристала на новчану накнаду у два и по милиона турских лира. Даље су погодбе на реду. Кад се и с њима сврши, има пошљедњу ријеч да каже парламент. Кад ово пишемо, ништа се не зна како ће с осталим условима бити и с каквим ће расположењем турска Скупштина примити евентуални свршени пазар између њене и бечке владе. За сада су још врло добри изгледи да се погађање разбије. Колико то зависи од парламента, зависи исто толико и од држања великих сила. Једна ријеч њихова и све може сјутра бити само епизода.

За сада силе се држе закопчано. Остављају Турској одријешене руке, а Аустро-Угарској широко поље кретања. Турска има од њих само једно позитивно: њихове симпатије и у свакој прилици моралну помоћ. Даље нека сама проналази што јој треба тражити од Аустро-Угарске. Ова опет има од сила то као поуздано, да јој неће сметати. То значи: силе неће да буду већи Турци од Турака. Оне хоће мир. Ако се Турска погоди, силе неће противу тога имати ништа. Тим је посао на конференцији знатно у- прошљен и олакшан.

Али, нијесу само Турци и Аустро-Угарци питањем Босне и Хер-

цеговине увучени у судјеловање. Турска је оштећена само у свом сувереном праву, али једино то право не чини щјелокупно питање босанско и херцеговачко. Осим сувереног права постоји и право национално, а оно припада Црној Гори и Србији. Национално право је основније од сувереног, зато је веће и прече. Суверено се право отима и према томе мијења са господарем, а национално остаје за сва времена. Из националног права проистиче право на уједињење, а ово условљава ослобођење испод туђинског јарма. Турска може уступити само своје суверено право, али не и оно које је наше.

На томе гледишту стоје и све сигнатарне европске силе. Признају наше право и труде се да нађу могућности да га задовоље. Али, премда су мирољубиве, траже таква излаз из заплета, да Аустро-Угарска не буде много разочарана, а ми много ненаграђени. Њу приморавају на уступке, чак на пристанак на мале одштете. Још даље иду велике силе: неће да Аустро-Угарску понизе и да је потчињавају својим одлукама. Зато су се споразумјеле да пристану на аустро-угарски приједлог: да се најприје споразумију од кабинета до кабинета и да пусте Аустро-Угарску да се са парничарима сама погоди. Кад то буде свршено, европска би конференција стајала пред уређеним питањем и благословила би га. Тако има да се разумије ова аустро-угарска акција у Цариграду и ово њихово погађање.

Пошто се, како се у Бечу мисли, прешло преко најважније тешкоће, то су метнули на дневни ред погодбу са Србијом и Црном Гором. Увод је обичан. Измисле се у Бечу вијести о могућем споразуму, припишу иницијативу нашем расположењу, раструбе је по свијету и онда надовезују своје услове. Тако полемисху са самим собом извјесно вријеме, допуњујући прву вијест другима, које су такођер у Бечу измишљене. Ми о свему не знамо још ништа. Видимо само то, да Беч манервише да нам се са приједлогом о споразуму приближи. Онда се јави вијест, опет измишљена из Беча, да Француска хоће да посредује. То се зове пипање пулса. Француска се штампа одазива и из тога се види, на какво је расположење вијест наишла у Паризу. Онда послушнују и нашу штампу, да чују како се ми одазивамо на приједлог. Ако се наиђе на слабо расположење у Паризу, измисли се вијест да посредовање прима Италија. И онда се послушнује шта ће италијанска штампа рећи. То бечко спољње звање рекогносцира. Тражи пута и начина да уз потпуно очувани углед нађе пута да ступи с нама у преговоре. То је процедура која претходи. У овом ста-

дијуму важно је сад само једно: Аустро-Угарска признаје наше право. Признаје да осим сувереног права, које припада Турској, постоји и национално, које припада нама. Турско право откупљује погодбом са Високом Портом, наше погодбом које намјерава постићи с нама.

То је за сада први наш успјех, и ако мали и теориски. До сад је само Европа признала наше национално право, а сад ево и Аустро-Угарска. Што се тиче даљег њеног рекогносцирања (извиђања), да би сазнала наше расположење према приједлогу њене штампе о економским бенефицијама, које би нам бајага радо учинила, то јој излазимо у сустрет и кратко и јасно одговарамо: никад! С тим приједлогом нека нам се нико не јавља. Турска може продавати српски народ Босне и Херцеговине, али српске државе никад.

Никад! понављамо, а и наша Н. Скупштина то је становиште најизразитије обиљежила баш прошле недјеље.

Ц. Гора за пострадале у Италији

На приједлог председника Министарског Савјета г. д-р Лаза Томановића наша Н. Скупштина вотирала је десет хиљада франака за пострадале од земљотреса у Италији. Том приликом је госп. проф. Живко Драговић држао овај говор:

Господе народни посланици!
Нема тога пера, које је кадро описати, нема тога говорника, који је и из далека кадар представити све грозоте и ужасе, који ових дана снађоше нашу прекоморску сусјетку, тај кардин Европе, дивну и питуу Италију!

Три стотине хиљада душа нађоше себи гроб или на дну морске пучине или под рушевинама од страшнога и опустошавајућег земљотреса. Дивне вароши и села, ту недавно још пуне живота, пуне најљепших нада, данас леже у пепелу, — у њима царује пустош, смрт... Десетци хиљада измрцварених и осакаћених бо- гала вапију за помоћ... други пак десетци хиљада вапију за кору хљеба, да се нахране, да покрију своју голотињу они, који до јуче живише у сваком изобиљу... хиљаде покупљене под рушевинама дјеце пиште без игдје ништа, а нит она, нити ко други знаду коме припадају, нити умију казати своја имена... У овоме ужасу многи су и полудјели, па лутају и узалудно траже да загрле своје, али узалудно — њих је давно загушила смрт...

Не само Италија, него цио свијет поражен је овиме ужасним догађајем... свако хита да помогне колико може. Свако хита да ублажи те муке, ако се оне уопште ублажити могу...

Но ако ико има разлога, да те јаде осјећа, то тај разлог имамо ми Срби, ми Црногорци с тога, што је историјска судбина италијанског народа у многом слична са судбином нашег народа, само што су они већ назад пола вијека постигли жељено народно јединство, а ми још то ишчекујемо... Да и они са своје стране симпатишу српскоме народу и нашим народним тежњама, они су то више пута доказали, а као примјер за то навешћу, како 1875. г. похиташе италијански гарибалдинци добровољци у херцеговачки устанак, да учествују у борби за ослобођење Срба. Другим примјером тога, како италијанско срце за нас осјећа, могу нам послужити ријечи знаменитог италијанског пјесника Кардуђија из два писма, што их је мени лично писао још 1896. г. кад преведох његову чувену „Оду Пијемонту“. У првоме писму он се радује, што је та Ода преведена на језик „племенитог српског народа,“ а у дру-

гом између осталог говори: „Ја, на колико познајем историју, обожавам вјеру и јунаштво нашег херојског народа, који се је вјековима борио и представљао српску независност, те заједно са свијема Италијанцима, сјећајући што смо били и како смо ускрснули, наговјешћујем и надам се у скоро нашег народа ослобођење, уједињење и славу“.

Утјешно је чути, нарочито у приликама у којима смо данас, овакве ријечи славног италијанског пјесника, особито кад знамо, да су пјесници носиоци и тумачи осјећања цијелога народа, — таквијема пјесницима народи се диче и поносе.

Но и ми се можемо још више дичити и поносити узвишеном представницом нашег народа у Италији, племенитом шћерком нашег узвишеног Господара, Њеним Величанством Краљицом Јеленом. Она је и овој прилици показала такво самопожртвовање, какво ријетко памти историја, те јој је сва Италија приређивала нечувене овације, које је она по урођеној благости своје душе отклонила, јер не може она да ужива у овацијама, док други тако страдају... Кардуђи је отпјевао најљепши цвијет најљепшег цардина у Европи — Краљицу Маргариту, па се италијански листови питају, да ли ће се родити други Кардуђи, који ће опјевати „Мајку италијанског народа и дику дома Савојског“ Краљицу Јелену? — Ти листови на ово питање не одговарају, али ћу с увјерењем за њих одговорити ја: Земља пјесника и генија, земља-колијевка европске културе и цивилизације неће оскудијевати у таквим пјесницима! Али, на жалост, и та је земља ето грозно пострадала... Но, нећу више да говорим... уздирем сам, да сви ти у овом тренутку осјећате што осјећам ја и да ћете заједно са мном одобрити предложену од министара-председника суму за пострадале у Италији.

Сума је, истина, скромна, али је од срца.

Гласови поводом анексије

Све бољи од бољег

Из Мостара јављају:

Каква су времена настала у „усрећеним“ земљама Босни и Херцеговини показују, крај осталог, и мјере предостржености, које су власти предузеле према свима онима, који им нијесу у вољи. Њима је сметао фактор српске штампарije у Сарајеву, Стево Василевић, те су га још првих дана анексије на јуриш протјерали, а сада су протјерали фактора српске штампарije у Мостару, Пера Стојановића, а све само зато што је из — Србије!

Како је у Дубровнику

О жалосном стању, које је настало у Дубровнику, сам лист „Dubrovnik“ пише: „Није доста што су овај мирни град напунили којекаквих шпијона и детективи, него још и војници су почели вршити исту службу. Човјек, данас није сигуран ни поћи се прошегати и провеселити се, а да сјутра не буде зват на поглаварство, да одговара ради прекршаја којекаквих параграфа. Прошле недјеље избила је на површину нека нова појава. У једној гостионици на Пријекопе веселило се за једним сталом неколико наших радника. На другоме столу сједили неки војници. Радници се шалили, па и поријечкали. Кад након мало бане војничка патрола у гостиону и на заповијед некоег Ждера домобранца уапси радника и поведе их у „carpo di guardia“. Овај случај доста илустрише данашње жалосне прилике, па питамо колико ће још овако трајати. Мисли ли Поглаварство овоме стати на пут и ослободити грађанство неприлика, које неки фактори у своје сврхе израбљују од мирног грађанства!“

Веснић о погодби

Француски лист „Ехо де Пари“ доноси изјаву српског посланика у Паризу, др. Миленка Р. Веснића, у којој се износи његово гледиште о погодби између Аустрије и Турске. Он налази да та погодба не смета ништа гледишту, које је заузела Србија и Црна Гора послје анексије. Србија жели, да се, у интересу политичке и економске независности обезбједи од аустријског продирања, а то може постићи само или аутономијом тих срп-

ЗБОР СРБА У АРГЕНТИНИ

Срби у Буенос Аирису, у Аргентини, држали су 15. новембра збор противу анексије Босне и Херцеговине и том приликом је, крај осталих, држао говор Дубровчанин, г. Иван Буцонић, који гласи:

„Браћа Срби!

Послије тридесетогодишњег апсолутног режима у Босни и Херцеговини; послије тридесетогодишњег прогоњања Срба, у тијем чисто српском земљама, Аустрија хоће да их насилно себи подложи, те на тај начин обезбједи своју политику германизације на Славенском Југу.

Цијеломе је свијету познато лицемјерно и језуитско понашање швапско-чифутске владе према нашем народу.

Хајка на Србе; хапшења наших новинара; преметачине по окупираним покрајинама; као год и свакојакве подвале и клевете, да омаловаже српског престолонашљедника Ђорђа; све су то подла средства, којим Аустрија трве, тлачи и завађа српско племе.

Али витешка Српска Краљевина и јуначка Књажевина Црна Гора освијестише се. Увидјеше поводом анексије Босне и Херцеговине душманске намјере Аустрије. Разумјеше да им је само у слози спас, па се измирише, те се сложено и братски хватају оружја, да помогну својој браћи, бијелној раји, да скупа с њоме погину за њену слободу.

Одавуда се Срби одазваше овом народном покрету. Даномице телеграф нам јавља о новијим изјавама родољубља, о постојаном званичном и приватном раду да се спасе Босна и Херцеговина.

Већ и усташе почеше да се свете. Већ пале домове Аустријанаца. Већ пустоше њихова имања. — Сва су средства добра и племенита када служе проти толи разбојничком, толи зликовачком непријатељу.

(Присутни једногласно кличу: живјели усташи! Доље с Аустријом!)

Срби у Сјеверној Америци понудише и свој живот и своју кесу народу српском.

Па можемо ли ми, Срби у Аргентини, да при свему томе равнодушни останемо? Зар не букти у нашијем грудима ватра српског родољубља?

Зар не тече кроз наше жиле племенита српска крвца?

Зар да пуштимо нашу браћу својој жалосној судбини, а да је не осоколимо, а да и не писмено проти нашем оштретану угњетачу?

Не! Нипошто! Одбор, којим имам част да председавам, сазва вас, а ви се родољубиво одазвасте, да ријешимо како да при садашњијем приликама на Балкану, допринесемо народној ствари, како да се барем морално одужимо српском народу.

У име истог предлажем вам, да се опреми Његовом Величанству Краљу Српском, Петру I и Његовом Краљевском Височанству Књазу црногорском Николи I шљелећи телеграм:

„Прожети родољубивим осјећајима, енергично ирошесавујемо проти насилној анексији Босне и Херцеговине на уштрб наше отаџбине.

„У име Срба и Црногораца у Аргентини,

Иван Буцонић“

Надам се, браћо Срби, да ћете једногласно пристати на овај приједлог и у ту сврху позивам вас, да сви они који су њиме задовољни кликну са мном:

Живјела Србија!

Живјела Црна Гора!

Живио Краљ Петар!

Живио Књаз Никола!

(Из свијех грла ори се: Живио!)

Молим вас такође, да што је ко вољан приложи за исплату ових дешавања.

Ако што претече, биће намијењено нашем Црвеном Крсту, за лијечење рањених на бојишту.

Прије него завршим, сматрам за дужност кликнути овој слободној и гостољубивој земљи:

Живјела Аргентина!

(Сви се једногласно одазваше)

Дневне новости

Отпутовао на Тополицу. Њ. Кр. В. Књаз Господар отпутовао је на Тополицу са Њ. В. Књазом Петром и Њ. В. Књагињом Ксенијом, гдје се налази Њ. В. Књаз Престолонашљедник и Престолонашљедниковица. У Њиховој пратњи налази се и министар војни Бригадир г. Митар Мартиновић. Они су са Цетиња кренули у суботу послије подне, конаковали су на Риједи и у недјељу продужили пут за Бар, гдје иду у сусријет Њ. К. В. Књагињи Милени, која се у отаџбину враћа потпуно опорављена.

Болест Њ. В. Књаза Мирка. Његово Височанство Књаз Мирко од прије шест дана болује од инфлуенце доста јаке. Температура, која је првијех дана била висока, почела је знатно спадати. Његово Височанство је на путу опорављења, али је још у постели.

Поздрав Њ. В. Краљици Јелени. По приједлогу председника Народне Скупштине госп. Марка Ђукановића Н. Скупштина је упутила телеграфски поздрав Њ. В. Краљици Јелени поводом Њеног изванредног држања при несрећама у јужној Италији, жртвујући се за несрећнике толико, да је и сама Свој драгоцјени живот стављала на коцку.

Парастос † војводи Б. Зимоњићу. Сјутра дан по смрти војводе попа Богдана Зимоњића у сриједу у 1½ сат по подне у манастиру је био приређен, по наредби Књаза Господара, парастос великом покојнику, на коме је чинодјејствовао епископ г. Кирил Митровић са већим бројем свештенства. Парастосу је изволио присуствовати Њ. В. Књаз Петар, као и: Њ. В. г. митрополит, председник Министар-

ског Савјета, г. г. бригадири и официри и многобројно грађанство.

Помоћ пострадалима. Наша Народна Скупштина вотирала је десет хиљада франака за пострадале од земљотреса у Италији. Ову помоћ Н. Скупштина је учинила по приједлогу г. др. Л. Томановића, председника Министарског Савјета,

Светосавска прослава. На дан Св. Саве, српског просвјетитеља, када све школе и просвјетне установе славе, у цетињској мушкој основној школи послије св. литургије држаће се светосавска прослава. По обичају, извршиће се прво водо-освећење, послје чега ће ђачки хор отпјевати химну Св. Сави, а по том ће настати низ декламација и патриотских пјесама, што све изводе ученици основнијех школа.

Изјава неповјерења. Бирачи љешкопољског посланика г. поп-Крста Поповића изјавили су му неповјерење. Они су то учинили једним актом, који су, преко председника Нар. Скупштине, упутили Народном Представништву. То писмо су потписали њих осамнаест испред цијелог племена. Писмо гласи:

„Председнику Н. Скупштине — Цетиње.

Потписани најљудније имају част доставити Вам, господине председниче, колико шљедује:

Пошто смо видјели и чули, да је наш посланик поп Крсто Поповић злоупотребио наше повјерење и да не ради као народни посланик оно, што је за општу ствар домовине, него да својим радом ствара неке сплетке и омета рад Народне Представнице — не базирајући се на прилике у којима се налази наша домовина, нити на коректни рад Књ. Владе и Народне Представнице, које води путем воље нашег Узвишеног Господара и општег интереса Домовине и цијелог Српства, — долазимо са овим, ми неколико потписника испред племена, односно 540 гласова, изјавити Народном Представништву, да наш посланик од данас губи повјерење дато од племена Љешкопољског.

Уљудно Вас молимо, господине председниче, да се ова наша изјава прочита у првој сједници Народне Скупштине и молимо Вас са цијелим Народним Представништвом, да нас у овоме потпомогнете.“

Помен у Никшићу. У петак прије подне приређује у Никшићу недјељни помен свом дједу пок. војводи Богдану Зимоњићу г. Владимира Зимоњић, ордонанс официр Њ. Кр. В. Књаза Господара. Г. Зимоњић умољава пријатеље и позанике да у већем броју узму учешћа при овом тужном помену.

Наш лист. Због сјутрашњег празника Св. Саве, када се у штампарији не ради, наш лист излази дан раније.

Рад Н. Скупштине

— извјештаји са сједница —

XXI сједница

9. јануара

Састанак је отворио председник у 4½ сата послије подне.

За министарским столом министри: председник, унутрашњих дјела и финансија.

Секретар С. Драговић прочитао је записник деветнаестог састанка, и Д. Петровић молбе и жалбе.

Прелази се на дневни ред. Прва је тачка објашњење министра војног у тајној сједници.

Друга је тачка трговински уговор са Холандијом.

Извјестилац Гавро Протић чита извјештај одбора, који се прима.

Трећа тачка је трговински уговор с Грчком, који је такође примљен без дебате.

Сједница је закључена у 6 сати у вече.

XXII сједница

10. јануара

Састанак је отворио председник у 3 сата послије подне.

За министарским столом министри: председник, унутрашњих дјела, финансија и просвјете.

Секретар Д. Петровић чита молбе и жалбе, међу којима је једна и брзојавна.

Председник М. Савјета, др. Л. Томановић, подноси приједлог да се пострадалима од земљотреса у Италији вотира 10 хиљада франака.

Живко Драговић говори у прилог овог приједлога и Скупштина га једногласно усваја.

Председник министарства др. Тамановић предлаже да се Њ. В. Краљици Јелени упути телеграфски поздрав, што се акламацијом усваја.

Ђуро Дрецун предлаже да се телеграфски поздрав и члан руске Думе Маклаков, који је држао врло лијеп и по нас симпатичан говор.

Ж. Драговић вели да то посланици могу учинити приватно.

Прелази се на дневни ред: измјена чл. 64 Устава.

Извјестилац Р. Ракочевић чита извјештај одбора.

Др. Л. Томановић говори о побудама, које су владу руководиле да изнесу овај приједлог, истичући како се на основу стеченог искуства испољило да је у државним пословима владао застој због тога што су многи чиновници, добијајући посланички мандат, одсуствовали од својих службених послова. Да не би тога и даље било и предложена је ова измјена по којој чиновници не могу бити посланици.

Ж. Драговић уважава ове разлоге и говори у прилог предложене измјене.

Јово Поповић је сагласан да чиновници не буду посланици, али је противан што се мијења устав, сматрајући да се тиме ствара рђав преседан.

Ј. Милић говори од колике је штете што државни чиновници напуштају службене послове и иду у Скупштину и изјављује да се слаже са предложеном измјеном.

шењење, уживајући на његовом вагмету, и ако човек, празан у души, не зна и не умјије право да се одушеви, и ако једино одушевљење није довољно да подigne ратну подобиност трупа. Одушевљење без подлоге изгледа нам као фосфоресценција трулог дрвета у шуми, у мраку. Храброст, то понављамо, није етихија за се, него душевна композиција многих васпитних погодаба. Један је храбар из освете, други из пијата, трећи из користољубља, четврти из идеализања, пети из честољубља, шести из упорности, седми из слављубља, осми из родољубља, а многи из више узрока. Све то треба у војнику подједнако његовати. Наравно то је тешко, али то се мора чинити.

§ 13.

Аутори лошега васпитног поступка правдају се да има тако лоших војника, којима ничим не можете улити у душу љубав, разум, свијест и т.д. Па њих, веде не може се утипати ни разлогом, ни савјетом, ни топлином, ни добротом.

Можда! Зашто ко бајати не би и таквих људи било! Имали смо ми разна чуда на свијету, али тога чуда, да је било народа који није имао лоша материјала за добро васпитање, пјесмо до сад нисмо. Ми дакле допунимо да има таквих војника, али никада нећемо вјеровати да су они у већини. Узвештаји пак нијесу правило. Стога, што

ће се у војсци наћи момака лосве забатаје њих, закључити да су сви такви и према томе усвојити најгори метод васпитања, за све подједнак, не може ни у ком случају бити оправдано.

Па и код самих тих узвештаја суров поступак није на мјесту.

Загледајмо боље у душу таквих војника. Упитајмо се: зашто су недоступни модерним средствима, којима хоћемо да утичемо на њих? Без узрока није. И ти (најближи) узроци леже у њима самимјем. Код једних је у лошем здрављу (трмоност, апатија, зловоља, туга, млатавост и т.д.); код других у лошем домаћем васпитању; код трећих у задоцњеној тјелесној и умној развијености; код већине пак из више подобних недостатака. Код је то факт, реците нам: помаже ли ту суровост, бој, псовка и т.д. Одаучно велимо — не! И умно развијен човек пада под таким ударцима, колико тек они који су у дефициту. Све што се тим средствима даје постићи то је да се разори п оно мало што је у њима ваљанога још престало, а с друге стране да се начини подмукао, пакосан, лажљив, претворан, машинално послушан али без живота, енергије и љубави. Што се с тим постигло? заљечили смо рану с поља, а отров смо оставили да испод коже даље труже. Код пробје на ново, ми удри опет старе драстичне љекове и кожа опет зарасте а отров и даље испод ње остаје и ради. Нај-

зад отров прелази у крв и отрује цјело организам. Код куцне час да такве групе покажу своју ваљаност, ми се разочаравамо. Добили смо у форми, изгубили смо у унутрашњој вриједности. Преварили смо сами себе.

Тим средствима се не долази до циља. Ма како лош материјал био, само ако већ не спада у кретене, мора се дати васпитати. Води кад препријечито ток, она ће ма на коју другу страну проћи. Ако радите с планом, она ће проћи увијек и само тамо гдје сте јој оставили одуше.

И душа човјекова је така. Она тече као ријека. Кад јој запријечите њен објан отицај, она ће тамо куда сте јој оставили мага. Не бојте се, неће се устојати. Може би хи само разлике у живахности, али потпуно мртве душе код живих људи нема. Она ради, јер мора да ради, и радиће код младих људи увијек онако, како је васпитач навије. Нема објекта на свијету који би био недеснији, попустљивији и пријемљивији васпитном моделисању од душе човјекове. Она на све пристаје, она свима утицајила подлеже, она се да формисати како се хоће, и кад је то факт, наше бруталности, зашто јој причињавати болове и тим је овакажавати?

Узвештаја ће бити само код бласетних, неразвијених, малакских, изнурених и т.д. Али то се као што рекосмо не лијечи педагошким поступком, најмање драстичним хе-

роикама. То лијече љекари купањем, масажом, ваздухом, кретањем, добром храном и љубављу.

И сад ако у намаги рекапитулишемо све оне моралне особине које војник треба да има и које смо више пута изређали, свакићемо лако у чему се састоји модеран јунак и шта то значи, црсти јунаштво из свога интелекта. И тјелесна снага треба да је ту, али интелект на првоме мјесту. Умјети све то у војсци развити, велика је задаћа и захтјева добро психично разумјевање посла и материјала.

Свом кад дате комад хљеба ништа није, чак сте га и увриједили. Али кад му храну одузмете па га пустите добро да изгладни, онда му је и један залагај од велике вриједности. Благодаран вам је и Бог зна како.

Ако човјеку слободном дате више слободе, у смјеру да га задобијете. Оп палази да је то морало бити и да сте ни то учинили у осјећају своје слабости. Мјесто да га задобијете, ви сте га размазили и учинили скупљим.

Али кад му одузмете сваку слободу, па га подржите да се добро у том ушрига, онда је и сам милостиви осмјејак ваш благодат небесни. Кад му дате још и мало слободине, нико славнији, нико мудрији, нико боља онда од вас.

(Наставиће се)

